

Profesorių emeritų disputas su prof. Alvydu Jokubaičiu

2021 m. Profesorių emeritų klubo (PEK) planuojamų renginių sąrašė buvo numatytas disputas apie šiuolaikinį liberalizmą. Šiam švietėjiškam tikslui PEK valdyba įsigijo P. J. Deneen knygą „Kodėl žlunga liberalizmas“ (21 egz.) ir sausio mėn. išsiuntė paštu linkusiems bendrauti profesoriams emeritams. Dėl Covid-19 sukeltų ribojimų ir vasaros atostogų šis susitikimas įvyko tik lapkričio 25 d. VU TSPMI profesorius Alvydas Jokubaitis sutiko perskaityti pranešimą apie šiuolaikinio liberalizmo poveikį akademinėi visuomenei ir pasiūlė disputą intriguojančia tema „Kodėl kultūringam žmogui nebereikia universiteto?“ Susitikimas įvyko VU Senato posėdžių salėje. Dalyvavo jame 13 emeritų ir keletas svečių.

Pranešime buvo analizuojama laikmečio tendencija – tiesos ir vertybių įvairialypė interpretacija, nuomonių priešprieša, mokslinių tyrimų ir objektyvių faktų nuvertinimas. Tokios ideologijos siekis – iškraipyti tikrovę ir kryptingai formuoti visuomenės nuomonę. Ar tai būdinga tik politikoje, ar stebima ir akademinėje visuomenėje? Koks žiniasklaidos vaidmuo šiame procese?

Po paskaitos buvo diskutuojama, ar mokslas remiasi tik hipotezių iškelimu, kurios veda prie kitų hipotezių, ar baigiasi objektyviu mokslinių tyrimų rezultatu. Prof. V. Paulauskas, nesutikdamas su prelegentu, pažymėjo, kad kalbant apie visą mokslą vertėtų išskirti matematikos mokslą, kuriame teorijos kuriamos pirmiausia griežtai apibrėžiant sąvokas ir priimant tam tikras aksiomas ir teorijos kuriamos griežtais loginiais samprotavimais. 1931 m visą mokslo pasaulį, ne tik matematikus, sukrėtė Kurto Godelio (Kurt Godel) paskelbtos teoremos, tvirtinančios kad bet kuri netriviali neprieštaringa teorija yra nepilna, t. y., joje būtinai yra teiginių, kurie negali būti nei paneigti, nei įrodyti tos teorijos rėmuose. Tačiau praplėtus aksiomų ratą tie teiginiai taps arba įrodomi arba neteisingi, tačiau atsiras kiti su ta pačia neįrodymo savybe. Dar vienas išskirtinis matematikos bruožas – skirtingai nei visų kitų mokslų, jos neveikia ideologiniai faktoriai.

Ženkli dalis emeritų (fizikai) palaikė požiūrį kad hipotezė reikalinga tik pradiniame reiškinių tyrimo etape, o vėlesnieji tyrimai patvirtina arba paneigia iškeltąją hipotezę, tuomet sukuriama galutinis rezultatas (teorija, modelis, dėsnis, ar prietaisas). Pvz., didysis sprogimas yra kol kas tik hipotezė. Matematikos moksluose dominuoja loginiai sprendimai, kurie remiasi aksiomomis, bet ne hipotezėmis (V. Paulauskas). V. Laurinavičius gynė požiūrį, kad gyvybės mokslai remiasi vien hipotezėmis.

K. Jarašiūnas pasiūlė sugrįžti prie pagrindinio klausimo: ar šiuolaikinis universitetas atlieka savo humanitarinę misiją – t. y, ar jis išliko kaip žmogų formuojanti institucija, kuri siekia kultivuoti protus, ugdyti dorybes, laisvą žmogų ir pilietį (tai simbolizuoja daugelio universitetų emblemoje atversta knyga), ar tapo tik specialistų kalvėmis STEM srityse (mokslas, technologija, inžinerija, matematika) ir ekonomikoje? Pranešėjo nuomone, humanitarinė misija sunyko, klasikinio universiteto tradicijos netęsimos, propaguojama liberalizmo palaikoma nauja, laisvės kaip galimybės nevaržomai siekti troškimų samprata. Dingsta pagarba institucijai. Tad prelegentas sako nesistebįs, jog mūsų universiteto emblema pasirodė vaivorykštės/LGBT vėliavos fone VU socialiniuose tinkluose, tad nenustebsi, jei vieną dieną ji atsiras pvz. Palestinos vėliavos fone.

Atminčiai disputo dalyviai nusifotografavo, Klubas įteikė pranešėjui J. Diamond knygą „Sumaištis: kaip šalys išgyvena krizes“.

Tekstą paruošė prof. emeritas K. Jarašiūnas.

